

Κριτική Θεάτρων

«Τὸ ἡμερολόγιο ἐνὸς τρελλοῦ»

ΤΟΥ ΓΚΟΓΚΟΛ ΑΠΟ ΤΟΝ ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΟΡΝ

Τόλμημα, πραγματικά, ἦταν νὰ ἀνεβασθῇ στὴ σκηνὴ τὸ «Ἡμερολόγιο ἐνὸς τρελλοῦ», τοῦ Γκόγκολ, ποὺ ἀποδίδει ὁ Δημήτρης Χόρν στὸ θέατρο «Κεντρικό».

Δύσκολα πάντα, ἓνα ἀφήγημα μετασκευάζεται σὲ θεατρικὸ ἔργο. Ἐκείνη ἡ ἀναλυτικότητα, ποὺ στὴν ἀφήγησι εἶναι ἀπαραίτητη καὶ διαβάζεται εὐχάριστα, στὸ θέατρο φαίνεται πλατυαστική καὶ κουράζει. Ὑστερα, ἓνας δραματικὸς μονόλογος, ποὺ διαρκεῖ δυὸ καὶ περισσότερες ὥρες, θέλει πολὺ γερὰ κότσια γιὰ ν' ἀποδοθῇ καὶ νὰ κατακτήσῃ θεατρικὰ τὸ κοινό.

Ὡστόσο, παρὰ τὴν ἀναπόφευκτη αὐτὴ κουραστικότητα, τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ προκαλεῖ τὸ περιεχόμενο τοῦ ἔργου καὶ ἡ ἀπόδοσί του παραμένει μεγάλη.

Τὸ «Ἡμερολόγιο ἐνὸς τρελλοῦ» εἶναι μιὰ ψυχικὴ ἀνατομία, ποὺ ἀποκαλύπτει τὸ ἐσωτερικὸ δράμα τοῦ φτωχοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου, ἀλλὰ καὶ τὴν μεγαλομανία ποὺ τὸν κυριεύει. ὡς ἀντίδοτο στὴν ἀνέχεια καὶ τὴν κατωτερότητα ποὺ τὸν δυναστεύουν. Στὸν ἐξευτελισμὸ καὶ τὴν ταπείνωσι, ὅπου τὸν κρατοῦν οἱ ἀνώτατοι στὴν ὑπαλληλική καὶ τὴν κοινωνικὴ ἱεραρχία λειτουργοὶ ἀντιτάσσεται ἡ ἰδεατὴ προσπάθεια νὰ ὑπερπηδηθῇ ἡ διαχωριστικὴ ἀπόστασι. Μέσα στὴν ψυχικὴ κατάρπτωσι γίνεται ἓνα αἰσθηματικὸ φτερούγισμα πρὸς τὴν ἰδανικὴ κόρη τῶν ὀνείρων, τὴν δυσπρόσιτη κόρη τοῦ Διευθυντοῦ ποὺ προορίζεται γιὰ τὸν ἀξιωματικὸ τῆς φρουρᾶς τοῦ τσάρου κι' ὅχι βέβαια γιὰ τὸν ἀσήμαντο καὶ ἀδέξιο στοὺς τρόπους φτωχοῦπάλληλο. Ἀνέχεια καὶ μεγαλοπιάσιμο, τέλμα καὶ ξεστράτισμα, ὁδηγοῦν τελικὰ στὴν τρέλλα.

Αὐτὴ τὴ διπλὴ τραγωδία παρουσιάζει ὁ ψυχικὸς ἀνατόμος Γκόγκολ, μὲ τὸ σατιρικὸ νυστέρι καὶ τὴ γελοιογράφησι ἀπὸ τὴ μιά, μὲ τὴν στηλιτευτικὴν δραματικὴν τὴν καὶ τὴν συμπόνοια πρὸς τὸν πάσχοντα ἄνθρωπο, ἀπὸ τὴν ἄλλη. Ἀλληλένδετα καὶ τὰ δυὸ συνθέτουν τὴν ἀριστουργηματικὴ

προβολή.

Ὅρθα κατὰ βάσι οἱ διασκευαστὲς τοῦ ἀφηγήματος Ροζέ Κοτζίο καὶ Σουλβὶ Λυνὼ καὶ ὁ ἐρμηνευτὴς Δημήτρης Χόρν, συνέλαβαν τὸ τραγικὸ νόημα τοῦ ἔργου. Ἀλλὰ μονόπλευρα τὸ ἔστησαν στὴ σκηνή. Ἐδωκαν ὅλο τὸ ἐσωτερικὸ δράμα τοῦ ἀνθρώπου, ἀπολησμόνησαν ὅμως τὴ σατιρικὴ του πλευρά. Ἀκόμα κι' αὐτὴ ἡ γελοιογράφησι τοῦ προσώπου καὶ τῶν ψυχικῶν μεταπτώσεων του, κρατήθηκαν πάνω σὲ μιὰ ἴσια δραματικὴ, ἐφιαλτικὴ θὰ λέγαμε, γραμμὴ. Κι' οὔτε μιὰ σχεδὸν φορὰ δὲν ἄγγιξαν καὶ τὴν πλευρὰ τῆς ἱλαρότητας. Ἐτσι ἡ ἱλαροτραγωδία, ἔμεινε μόνο τραγωδία.

Ὅπωςδήποτε ὅμως, εἶναι νὰ θαυμάζῃ καθένας τὴν ἀντοχὴ καὶ τὴν τέχνη τοῦ Δημήτρη Χόρν. Εἶναι μεγάλο πρᾶγμα ἓνας μόνο ἄνθρωπος νὰ σηκώῃ ὅλο τὸ βάρος ἐνὸς ἔργου. Κι' εἶναι μεγαλύτερο τὸ κατόρθωμα νὰ συγκρατῇ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κόσμου καὶ νὰ ἀποσπᾷ ζωηρότητα στὸ τέλος τὰ χειροκροτήματά του. Παρὰ τὰ κάποια σπασίματα τῆς σταθερότητας τῆς φωνῆς, ἐπιτυχᾶνει θαυμάσιες ἐναλλαγὰς στὸν τόνο τῆς, στὴν ἐκφρασι τοῦ προσώπου καὶ στὴν κίνησι, μὲ ζωντάνεια καὶ παραστατικότητα. Ἐχει ἔξοχες στιγμὲς, στὴν ἀρχή. Καὶ στὴν προβολὴ τῆς σκυλίτσας καὶ τῆς ἀλληλογραφίας τῆς, ὅπου κάτω ἀπὸ τὸ συμβολικὸ τερίδλημα τοῦ Γκογκολικοῦ ἐφευρήματος τονίζεται ὡμὰ ἡ σκυλίσια ζωὴ τῶν ἀνθρώπων, φθάνει σὲ σημεῖο ἀληθινὰ συγκλονιστικό. Γεμᾶτο πάθος ἦταν ὅλο τὸ παίξιμό του.

Ἡ σκηνοθεσία τοῦ Ζὰν Τασσό, μὲ τίς ἐπιτυχημένες φωτιστικὲς ἐναλλαγὰς κρατήθηκε πάνω σὲ δραματικὴ γραμμὴ. Ἐνισχυτικὴ στὴν ἀτμόσφαιρα τοῦ ἔργου καὶ τῆς ἐρμηνείας του ἔρχεται ἡ μουσικὴ ὑπόκρουσι. Ἀνταποκρίνονται ἐπίσης σ' αὐτὴν τὰ σκηνικὰ τῆς Μαρίνας Καρελά καὶ ἡ μετάφρασι τοῦ Κώστα Σταματίου εἶναι θεατρικὴ.

ΜΠΑΜΠΗΣ Δ. ΚΛΑΡΑΣ